

Vse spise, v oceno poslane knjige itd. je pošiljati na uredništvo — naročino, reklamacije in vse administrativne stvari pa na upravništvo v Ljubljani, Učiteljska tiskarna, Frančiškanska ul. 6/L. Vse pošiljate je pošiljati franko. Reklamacije so proste pošiljati. Rokopisov ne vračamo. Telefon uredn. 312.

UČITELJSKI TOVARIS

Stanovsko politiško glasilo UJU. - Poverjenišvo Ljubljana

Izhaja vsak četrtek. Naročnina znaša za neorganizirane 60 Din, za inozem. 80 Din. Posamezna šte. 1:50 Din. Članstvo „Pov. UJU—Ljubljana“ ima s članarino že plačano naročino za list. Za oglase in reklamne novice vseh vrst je plačati po Din 2:50 od petit vrste. Inerativni davek posebej. Pošt. ček. ur. 11.197.

Resni časi.

Dobro gospodarstvo je temelj lepše bodočnosti.

Dosedaj smo posvečali premalo pažnje gospodarskim vprašanjem, bodisi v stanovski organizaciji, bodisi pri naših stanovskih gospodarskih podjetjih ali pri obcih javnih gospodarskih vprašanjih.

In vendar je gospodarsko vprašanje temelj in predpogoj dobrim socialnim razmeram, je temelj vsem političnim in nacionalnim vprašanjem.

Dolgovni rušijo in onemogočajo vsak razmah in napredek, pa naj si bo to pri organizaciji, pri stanovskih gospodarskih podjetjih, v narodu ali državi.

Časi, ko so se lahko dobili finančni viri, so minili; denar dobiva večjo vrednost, s tem pa nastopajo krize, gospodarske in z njimi v zvezi socialne.

Politična in nacionalna vprašanja stopajo v ozadje, v ospredju pa se pojavljajo gospodarski in socialni problemi.

Ta kriza je obča. Pred to krizo stoji tudi učiteljstvo celo na treh frontah in to v organizaciji, pri stanovskih gospodarskih podjetjih in kot državno uradništvo pred državo, ki ogroža eksistenčno prava in eksistenčni minimum državnega uradništva.

Časi, da prebijemo kolikor mogoče ugodno to krizo, so zelo resni.

Grehi iz preteklosti groze potisniti socialni razvoj našega stanu nazaj, onemogočajo mu časi in zahtevam primeren razvoj. Maščuje se premala rigoroznost ter premalo širše sodelovanje in udejstvovanje široke javne kontrole pri naših stanovskih gospodarskih vprašanjih. Maščuje se do neke mere prevelik gospodarski absolutizem.

Politični in socialni boji — često umetno uprizorjeni — so nam izčrpavali naše sile in moči, gospodarska vprašanja so pa zastajala in z njimi so se pričeli pojavljati resni socialni problemi, ki groze sedaj posamezniku, stanovom, narodu in državi.

Slep strankarstvo in medsebojne strankarske strasti so onemogočale vsako resno skupno gospodarsko delo; partizanstvo je razdvajalo gospodarske kroge, stanovse in državljane; umetno povzročena in gojena nacionalna sporna vprašanja so služila politiki za razdvajanje državljanov, da so tekmovali med seboj za čim večjo državotvornostjo — v istini so pa isto ubijali, ker so se državljanji klali med seboj ter zanemarjali reševanje gospodarskih in socialnih vprašanj.

Kamor pogledamo, vidimo gospodarsko krizo, v organizaciji, pri stanovskih gospodarskih podjetjih in pri državi, ki ogroža naše socialno življenje in nam donša resne čase.

Posledice slabega državnega gospodarskega položaja se kažejo tudi napram državnemu uradništvu. Vlada pripravlja s finančnim zakonom za leto 1927/28, sledeči afronti proti državnemu uradništvu:

Pooblastilo k členu 180. finančnega zakona se glasi:

LISTEK.

Kriza naše srednje šole.

(Spisal J. Wester, založilo in izdalo »Društvo prijateljev humanistične gimnazije« v Ljubljani 1927).

Srednješkolski inšpektor g. Wester rad potuje in hribolazi, a ne sam. Spremlja ga povsod srednješkolsko vprašanje in tako nam razkriva v popotnem zapisniku razvoj današnje srednje šole že v drugi brošuri. Razdelil jo je na štiri poglavja: I. Dosedanje reforme. II. Zakonski načrt. Klasični in moderni jeziki. III. Učni načrti. IV. Prosvetna uprava in še drugo. Zaključil pa jo je z epilogo nekako: Roma locuta, storil sem svojo dolžnost, storite jo i vi ostali in glejte, da naša nepopolna srednja šola postane v bodoče čim popolnejša!

Bistvo dosedanje reforme je odprava latinščine in nemščine iz učnega načrta nižje gimnazije; manj važna se zdi gosp. Westru odprava stare zgodovine iz II. razreda, kakor tudi uvedba enega novega, modernega jezika, francoščine, počeniš z drugim razredom, naposled tudi petja v I. in II. razred, in nič važno mu ni razširjenje matematičnega pouka, ker tega niti ne omenja. Strinjam se z inšpektorjem, da je ta prememba v živo zadela našo srednjo šolo ne glede na to, kako se je izvršila, a ne strinjam se, da bi nam reforma ne bila prinesla ničesar dobrega.

Eno je namreč sigurno, da je bila reforma glede jezika skrajno potrebna. Učenci, šolniki in lajki so skoroda brez izjeme tožili, da je naša srednja šola z jeziki

Ministrski svet se pooblašča, da v sporazumu s finančnim odborom Narodne skupščine potom uredbe v smislu člena 94. ustave

izpremeni in dopolni odredbe zakona o činovnikih in ostalih civilnih državnih uslužbencih,

da izpremeni zakon o državnem saobračajnem osobju in zakon o ustrojstvu vojske in mornarice,

kakor tudi uredbo o razvrstitvi in razporedbi činovnikov in ostalih civilnih državnih uslužbencev in državnega saobračajnega osobja.

Izpremembe in dopolnitve naj bodo v sledečih mejah:

1. Prejemki državnih činovnikov in uslužbencev naj se regulirajo na temelju današnje razdelitve tako, da se izločijo vse napake in nedostatki, ki so se pokazali pri izvajanju tega zakona, ne da se pri tem prekoračijo proračunsko odobreni krediti za te izdatke.

2. Odredbe o pokojninah naj se izpremenijo in izpopolnijo tako, da se na eni strani ugodijo stvarnim potrebam države, na drugi strani pa podpre one činovnike in uslužbence, ki so postali v državni službi nesposobni za nadaljno delo in zaslužek. V to svrhu je treba izpremeniti in dopolniti odredbe, ki govore o pogojih za dosegajočine in o pogojih, pod katerimi more biti činovnik penzioniran ter o dobi, ki bo služila za podlago določevanja pokojnine. (S posebno novo uredbo bo priznana popolna pokojnina šele po 35 službenih letih). Te izpremembe in dopolnitve se ne morejo nanašati na one činovnike, ki so bili upokojeni pred uveljavitvijo tega zakona.

3. Da se disciplinirani postopek lahko izpremeni in dopolni na ta način, da se pristojnost prenese na posebna disciplinarna sodišča v poedinih resortih.

Nov člen 180. I. se glasi: Tekom proračunskega leta 1927/28. se ukinja sprejemanje novih činovnikov in uslužbencev civilnega reda v državno službo. Izjemoma se lahko povrnejo v službo upokojeni činovniki ter se smejo sprejeti novi na podlagi pismene obrazložitve resortnega ministra ministru financ, da je potreba izredna in neodločljiva.

Vlada se pooblašča, da potom uredbe prevede kronске upokojence v dinarske prejemke. Z uredbo sme nadalje urediti vprašanje kongruentnih prejemkov župnikov.

Člen 180. se glasi: Upokojencem, ki so bili upokojeni pred dopolnitvijo 15. let efektivne službe, razen ako so bili upokojeni radi bolezni, se odvzemajo od dne uveljavitve tega zakona osebne in rodbinske doklade.

Ze dejstvo, da se hoče z navadno uredbo izpremeniti zakone, govori za se dovolj. Izvzemši določb o upokojencih pa pomenijo vsi predvideni koraki sigurno poslabšanje in ne izboljšanje položaja državnega uradništva. Na račun zavožene gospodarske politike hoče država hraniti pri uradništvu.

Preveč natrpana: štiri do pet. Nikakor ne morem pritrditi, da je naša mladina povprečno za jezike nad vse nadarjena in vsled tega se jih z lahkoto uči. Ni vse za vse, tudi tu vseznatost ne izobrazuje. Če navadem za uspeh v II. tromesečju le en primer, se je francoščina izkazala na enem zavodu za najtežji predmet, težji kot matematika! Torej če se je v učni načrt postavil namesto dveh jezikov samo eden, moramo v interesu mladine to le pozdraviti zaradi prevelike jezikovne preobremenitve kakor tudi v interesu zdrave šole, da ne kaže prevelikega jezikovnega obeležja.

Pri tej priliki se ne morem izogniti stranpoti, da bi nezavrnjen mnenjav nekem našem dnevniku: »S smotreno izbiro snovi bi se gotovo tudi v realnih predmetih dosegla štednja na času in energiji, kar je neobhodno potrebno za študij tujih jezikov itd.« Tega bi gotovo sam inšpektor W. ne odobral. Ze pred okroglo 80 leti so ustanovitelji naših gimnazij slovesno zapisali: »Matematika in prirodoslovje se ne moreta več ignorirati; tudi ne moreta dopustiti, da bi njihova življenska sila postala le prazna senca katerekoli druge, od njih bistveno različne discipline.« Kako bi šele dandanes govorili ti ustanovitelji ob pogledu na sijajni razvoj realnih znanosti!

Tudi ti ustanovitelji niso pozabili naglasiti, da celo v humanistični gimnaziji ni v urniku težiče v klasični literaturi, tudi ne v zvezi z domačo literaturo, ampak v medsebojnosti vseh predmetov, v pravi sintezi jezikovno-zgodovinske skupine predmetov z matematično-prirodoslovno, ker taka sinteza izhaja iz pojma splošne višje izobrazbe, katera je cilj srednji šoli. Kdor le preveč

Resni časi nastopajo, kakor splošno, posebno za naš stan. Ti časi pa zahtevajo strujenih vrst in resnih delavcev. Doba, ki nastopa je predvsem gospodarska, kajti le dobro gospodarstvo nas lahko reši iz socialne krize v kateri se nahajamo. Politični in nacionalni problemi morajo stopiti v ozadje.

Ako bo znal naš stan sanirati gospodarske razmere in premostiti gospodarsko

krizo, mu bo dan temelj za razmah, drugače se bodo pa maščevali nad njim gospodarski grehi iz preteklosti, ki ga bodo ubili za dolgo dobo tudi socialno in stanovsko.

Bližnja bodočnost nam bo pokazala, ako je učiteljstvo zrelo in sposobno tudi glede gospodarstva prelomiti s preteklostjo in je zmogočno stanovsko gospodarstvo postaviti na zdrava tla.

Seja glavnega odbora UJU v Beogradu.

Nova pravila UJU. — Razprave za skupščino UJU v Skoplju. — Debata o vstopu vsega hrvatskega učiteljstva v UJU.

Po sklepu Izvršnega odbora UJU z dne 26. februarja t. l. se je vršila 12. in 13. marca 1927 seja Glavnega odbora naše organizacije v Beogradu.

V prijaznem Učit. domu so se zbrali polnoštevilno člani Izvršnega odbora in zastopniki iz petih poverjeništev, da se posvetujejo o važnih notranjih zadevah Udruženja in potrdijo razne sklepe in predloge, ki jih je za sejo pripravil Izvršni odbor.

Slovenska delegacija.

Naše poverjenišvo so zastopali: poverjenik Andrej Skulj, strokovni tajnik Josip Kobal, urednik Ivan Dimnik in člana Anton Hren in Josip Lapajna.

Predsednikovo poročilo.

Kmalu po 8. uri otvori predsednik Udruženja Vlada K. Petrović sejo in pozdravi navzoče člane iz vseh pokrajin širne domovine. V kratkih, jedrnatih besedah poda poročilo o delovanju Izvršnega odbora. Omenja proglaš, ki je bil povsod simpatično sprejet, sestanke poverjenikov, abstinenco nekaterih učiteljev, ki nočejo sodelovati v Udruženju le iz osebnih in partijskih razlogov. Izraža nado, da mora vse učiteljstvo v kratkem izprevideti sedanjo pravo smer Udruženja, ki naj štiti vsa naša prava vedno in povsod. Ako bomo solidarni in bomo stali strogo na nepolitičnem stališču, morajo prenehati vsa preganjanja in pridobili si bomo v kratkem vse one pravice, ki nam pritičejo.

Načrt šolskega zakona.

Nadalje navaja načrt zakona o narodnih šolah. O njem je referiral Izvršnemu odboru dr. Čajkovač. Posebna komisija v ministru, v kateri so bili tudi zastopniki naše organizacije, ga je predelala, minister prosvete pa ga je izročil kot predlog zakona narodni skupščini.

Učni načrti.

Sedanji učni načrti ne odgovarjajo niti šoli, niti učiteljstvu. Potrebno je, da deluje pri njihovi sestavi vse učiteljstvo. Posebna komisija bo dovršila nove učne načrte do meseca avgusta 1927.

Pravila UJU.

Izvršni odbor je izdelal za Udruženje nova pravila, ki so sestavljena tako, da nu-

dijo vsakemu jugoslovenskemu učitelju možnost in priliko, da se lahko včlani. Pravila morajo dati kolorit in dušo vsemu učiteljstvu.

Dežji dom.

Potreben je tudi Dežji dom, kjer naj dobi zavetje ono učiteljstvo, ki dojde v prestolico. Sprejema naj pod svoj krov pa tudi deco iz vseh pokrajin, ki obišče Beograd. Mestna občina je že odstopila brezplačno primerno stavbišče. Izvršni odbor ima že čez 300.000 Din gotovine.

Poslovanje Izvršnega odbora.

Poslovanje Izvršnega odbora je bilo intenzivno. Vršil je svojo dolžnost po svoji najboljši vesti. Slišal bi rad nasvete članov Glavnega odbora, pa tudi kritiko o posebnih, ki jih je morda napravil. Blagajna in listi so aktivni, materialna stran dobra in ugodna.

Po teh podatkih otvori sejo prosi, da bi bili govorniki v svojih izvajanjih kratki in stvarni, ker je dnevni red obširen in vrlo važen.

Nova pravila UJU.

Nato so se predvsem pretresala nova pravila UJU, ki jih je sestavil Izvršni odbor na osnovi referata državne skupščine in na osnovi načel, ki jih je doposlalo sarajevsko poverjenišvo. Tu omenja pohvalno ljubljansko poverjenišvo, ki je edino poslalo podrobno izdelana pravila: V odbor za pravila so bili izvoljeni tovariši: Dimnik in Skulj, M. Popović in Toma Kostić, Lazarević in Sušević, Novak in Kutlača, Milošević in Tunkl. Predsedoval mu je tajnik Izvršnega odbora Miljević.

Iz poročila tega odbora je razvidno, da pravilni glavni odbor v tej obliki ne more predložiti glavni skupščini. Priporoča, da jih ponovno pregleda poseben odsek. Po dolgotrajni in stvarni debati sklene Glavni odbor predlagati skupščini obvezno članarino, ki ne sme presegati letnih 120 Din. Zato bo prejemal vsak član UJU brezplačno »Narodno Prosveto« in »Učitelja«. Članarino bo določala skupščina s proračunom.

Ker pa imajo pravila mnogo točk, ki jih je treba še natančno proučiti, se prepusti dokončna redakcija seji odbora vseh poverjenikov, ki se bo vršila v Zagrebu. Do te seje naj predelajo vsa poverjenišva načrt pravil do podrobnosti. Tako prirejena

šola le pridobila, če bi imela glede jezikov bolj prožen značaj, če bi upoštevala prostovoljno izbiro jezikov. S tem bi tudi starši dobili nekoliko več vpliva na vzgojo svoje mladine. Sicer pa sem že leta 1925. zapisal: »Če se bo pokazala trdna volja staršev, da se njihova deca uč nemščine, se bo gotovo nemški jezik kot neobvezen predmet v nižjih razredih zopet uveljavil v doglednem času. Letos so te besede postale meso in kri in najbrž bo ta prememba postala stalna.

Kar zadeva pa Westrovega učnega načrta samega, ga zadene prav ista napaka, na kateri smo dosedaj trpeli: preveliko jezikovno obeležje. Ne glede na to, da hoče Wester imeti tri samostojne tipe srednjih šol: 1. gimnazije namreč humanistične, 2. liceje sedanje realne gimnazije in 3. realke ter se torej upira poenotenju srednje šole, nam kaže razmerje ur jezikovno-historične skupine ter matematično prirodoslovne sledeče: na humanistični gimnaziji odmerja skoroda trikrat toliko časa prvi skupini kakor drugi. Na realnih gimnazijah ali licejih pa dvakrat pretehtajo ure prve skupine drugo in celo na realkah je 53% ur odmerjenih prvi skupini. Števila nam dovolj jasno pričajo, da se ne moremo iznebiti te bistvene napake vseh dosedanjih načrtov. V druge posameznosti brošure se tu ne morem spuščati, pač me je tu in tam neprijetno dirnilo, če citam n. pr.: »tu odkriti priznavalci svojega kulturnega prepričanja, tam anonimni zagovorniki problematične reforme, klanjajoči se geslu modernosti ali celo rezimskemu vplivu« ter ugotavljam, da vse kar napišem, podpišem.